

Ministerstvo vnitra - generální ředitelství
Hasičského záchranného sboru
České republiky

Koncepce
provádění činností ve výšce a nad volnou
hloubkou jednotkami požární ochrany
do roku 2025

Schválil:

brig. gen. Ing. Drahošlav Ryba
generální ředitel HZS ČR

OBSAH:

ÚVOD	3
1. LEGISLATIVNÍ RÁMEC PROVÁDĚNÍ ČINNOSTÍ VVH JEDNOTKAMI PO	3
2. VÝVOJ PROBLEMATIKY ČINNOSTÍ VVH ZA OBDOBÍ 2002 – 2014	4
3. DEFINOVÁNÍ AKTUÁLNÍCH PROBLÉMŮ V OBLASTI ČINNOSTÍ VVH	8
4. NÁVRH ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ DEFINOVANÝCH V BODĚ 3	9

Úvod

Koncepce provádění činností ve výšce a nad volnou hloubkou jednotkami požární ochrany do roku 2025 (dále jen „Koncepce 2025“) navazuje na Koncepci lezeckých skupin 2002 (dále jen „Koncepce 2002“).

Činnost ve výšce a nad volnou hloubkou (dále jen „VVH“) je pohyb na nezajištěných pracovištích, konstrukcích a terénech, při kterém je hasič ohrožen delším než třímetrovým pádem z výšky, pádem do hloubky, propadnutím, nebo sesutím, pohyb nad prostorem, kde hrozí nebezpečí poškození zdraví bez ohledu na výšku případného pádu (činnost nad nebezpečnými látkami, tekoucí vodou apod.).

Při řešení mimořádných událostí jednotkami požární ochrany (dále jen „jednotka PO“) přicházejí hasiči velmi často do situací, které naplňují definici činnosti VVH. Nelze proto vyloučit činnost VVH kteréhokoliv hasiče jednotky PO, která je přítomna řešení mimořádné události. Přitom je nutné zohlednit úroveň vyškolení a vybavení zasahujícího hasiče (např. úroveň hasič, hasič-lezec, hasič-instruktor, hasič-letecký záchranář).

Cílem Koncepce 2025 je zejména stanovení rozsahu činností VVH pro jednotlivé úrovně a optimalizování stavu provádění odborné přípravy činností VVH s ohledem na široké spektrum zásahové činnosti jednotek PO a vzrůstající rizika způsobená zejména změnami klimatu (větrné kalamity, přívaly sněhu, povodně apod.).

1. Legislativní rámec provádění činností VVH jednotkami PO

Obecně platným předpisem pro činnosti VVH je z hlediska legislativy především Nařízení vlády č. 362/2005, o bližších požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na pracovištích s nebezpečím pádu z výšky nebo do hloubky (dále jen „nařízení vlády“).

Provádění záchranných a likvidačních prací ve výšce a nad volnou hloubkou jednotkami PO je natolik specifickou záležitostí, že nelze dodržet některé požadavky nařízení vlády, které nerozlišuje mezi obecnými činnostmi ve výšce a mezi záchrannými a likvidačními pracemi.

Výše uvedená skutečnost se odrazila ve znění ustanovení § 2 čl. 1, písm. c) a d) nařízení vlády, kdy se požadavky nařízení vlády nevztahují na provádění záchranných a likvidačních prací složkami integrovaného záchranného systému a při přípravě a výcviku složek integrovaného záchranného systému k provádění záchranných a likvidačních prací.

Uvedená výjimka z obecně platného nařízení vlády je však podmíněna určením vnitřních standardů jednotek PO pro činnost VVH.

Problematiku činností VVH prováděných jednotkami PO v současné době upravují následující předpisy a metodické materiály:

- Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR č. 46/2011, kterým se stanoví zásady zřizování, odborná příprava a vybavení lezeckých družstev a lezeckých skupin pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou.

- Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru č. 25/2009, kterým se stanoví Řád výkonu služby v jednotkách HZS podniků, SDH obcí a SDH podniků.
- Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR č. 33/2008, kterým se určují podmínky používání lan určených k lanovému přístupu a záchraně.
- Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR č. 46/2008, kterým se upravuje vybavení hasiče a cisternové automobilové stříkačky, zabezpečující první organizovaný výjezd k zásahu k zabezpečení plošného pokrytí, věcnými prostředky požární ochrany pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou.
- Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR č. 43/2007, kterým se vydává Cvičební řád jednotek požární ochrany – technický výcvik (ve znění platných změn).
- Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR č. 21/2006, kterým se vydává Řád technické služby Hasičského záchranného sboru České republiky.
- Metodický materiál – Práce ve výšce a nad volnou hloubkou v podmínkách požární ochrany 2003.
- Koncepce lezeckých skupin 2002.
- Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR a náměstka ministra vnitra č. 40/2001, kterým se vydává Bojový řád jednotek požární ochrany (ve znění platných změn).
- Konspekt odborné přípravy 1-2-02 Záchrana osob z výšky.
- Metodický materiál – Záchrana ze stromů.
- Metodický materiál – Navazování.
- Soubor Českých technických norem.

2. Vývoj problematiky činností VVH za období 2002 – 2014

V souladu se schválenou Konceptí 2002 došlo v období 2002 – 2014 k celkovému systémovému rozvoji problematiky činností VVH v rámci jednotek PO zejména v oblasti tvorby vnitřních předpisů, odborné přípravě, vybavení, a tvorbě metodických materiálů.

Rok 2002:

- Vytvoření a schválení Koncepce 2002.
- Prověření možností pověřeného vzdělávacího zařízení HZS Královéhradeckého kraje ve Velkém Poříčí provádět odbornou přípravu instruktorů VVH formou pilotního kurzu, organizace tzv. „nultého“ kurzu odborné přípravy hasičů – instruktorů.
- Vydání Pokynu generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR a náměstka ministra vnitra č. 35/2002, kterým se určují podmínky používání lan určených k lanovému přístupu a záchraně.

- Vydání Pokynu generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR a náměstka ministra vnitra č. 46/2002, kterým se upravuje vybavení hasiče a cisternové automobilové stříkačky, zabezpečující první organizovaný výjezd k zásahu k zabezpečení plošného pokrytí, věcnými prostředky požární ochrany pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou.
- Zahájení činnosti komise sboru hlavních instruktorů, jako poradního orgánu Ministerstva vnitra – generálního ředitelství HZS ČR.

Rok 2003:

- Vydání metodického materiálu - Práce ve výšce a nad volnou hloubkou v podmínkách požární ochrany (Petr Buřič, Richard Franc a kolektiv).
- Zahájení pravidelné odborné přípravy instruktorů VVH v pověřeném vzdělávacím zařízení HZS Královéhradeckého kraje.
- Zahájení optimalizace počtu hasičů – instruktorů v rámci HZS ČR.
- Vydání Pokynu generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR a náměstka ministra vnitra č. 2/2003, kterým se stanoví zásady zřizování lezeckých družstev a lezeckých skupin jednotek HZS ČR a vybavení a odborná příprava jednotek požární ochrany pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou.
- Stanoven rozsah odborné přípravy:
 - Pravidelná odborná příprava příslušníků HZS ČR zařazených na funkci hasič v rozsahu 16 hod ročně.
 - Pravidelná odborná příprava hasičů jednotek SDH obcí řešena prostřednictvím velitele jednotky SDH obce, v rámci kurzu V-40 (4 hodiny), v rámci kurzu V-16 (2 hodiny).
 - Základní odborná příprava hasičů – lezců 40 hodin.
 - Pravidelná odborná příprava hasičů – lezců 10 x 12 hodin + 24 hodin ročně pro lezecké družstvo, resp. 10 x 8 hodin + 24 hodin ročně pro lezeckou skupinu.
 - Základní odborná příprava hasičů – instruktorů 40 hodin.
 - Pravidelná odborná příprava hasičů – instruktorů rozdělena do dvouletých období na 40 hodin ročně formou kurzu v pověřeném vzdělávacím zařízení a 24 hodin ročně pod vedením hlavního instruktora.

Rok 2004

- Výstavba 1. etapy lezeckého trenažéru v pověřeném vzdělávacím zařízení HZS Královéhradeckého kraje ve Velkém Poříčí – dvou příhradových stožárů vysokého napětí.

Rok 2006

- Novelizace Řádu technické služby, s výhledem řešení problematiky školení osob pověřených péčí o materiál pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou.
- Rozšíření odborné přípravy v pověřeném vzdělávacím zařízení o instrukčně metodická zaměstnání „ Záchrana osob ze stromů“.

- Vydání metodického listu Bojového řádu jednotek PO 9 - S – Nasazení lezeckých skupin a lezeckých družstev.
- Vydání Pokynu generálního ředitele Hasičského záchranného sboru a náměstka ministra vnitra č. 18/2006, kterým se stanoví zásady zřizování lezeckých družstev a lezeckých skupin a vybavení a odborná příprava jednotek požární ochrany pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou (de facto se jednalo o novelizaci Pokynu GŘ HZS ČR a NMV č. 2/2003).
- Stanoven rozsah odborné přípravy:
 - Základní odborná příprava hasičů – lezců 80 hodin.
 - Pravidelná odborná příprava hasičů – lezců 10 x 12 hodin + 24 hodin ročně pro lezecké družstvo, resp. 10 x 8 hodin + 24 hodin ročně pro lezeckou skupinu.
 - Základní odborná příprava hasičů – instruktorů 80 hodin.
 - Pravidelná odborná příprava hasičů – instruktorů rozdělena do dvouletých období na 40 hodin ročně formou kurzu v pověřeném vzdělávacím zařízení a 24 hodin ročně pod vedením hlavního instruktora.
 - Odborná příprava hasičů – instruktorů vzdělávacích zařízení 40 hodin ročně formou kurzu v pověřeném vzdělávacím zařízení.

Rok 2007

- Výstavba 2. etapy lezeckého trenažéru v pověřeném vzdělávacím zařízení HZS Královéhradeckého kraje ve Velkém Poříčí – lezecký trenažér Jakub.
- Vydání souhrnné kapitoly VÝŠKY ve Cvičebním řádu jednotek požární ochrany – technický výcvik.

Rok 2008

- Vydání metodického materiálu – Záchrana ze stromů a Navazování.
- Revize a doplnění metodického materiálu Práce ve výšce a nad volnou hloubkou v podmínkách požární ochrany 2003 (Petr Buřič, Richard Franc a kolektiv) formou vydání publikace SPBI – Bezpečnost a ochrana zdraví při práci a zásahové činnosti ve výškách a nad volnou hloubkou (Richard Franc a kolektiv).
- Vydání Pokynu generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR č. 33/2008, kterým se určují podmínky používání lan určených k lanovému přístupu a záchraně (de facto se jednalo o novelizaci Pokynu GŘ HZS ČR a NMV č. novelizace pokynu 35/2002).
- Vydání Pokynu generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR č. 46/2008, kterým se upravuje vybavení hasiče a cisternové automobilové stříkačky, zabezpečující první organizovaný výjezd k zásahu k zabezpečení plošného pokrytí, věcnými prostředky požární ochrany pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou (de facto se jednalo o novelizaci Pokynu GŘ HZS ČR a NMV č. 46/2002).
- Rozšíření odborné přípravy v pověřeném vzdělávacím zařízení o instrukčně metodická zaměstnání „ Pohyb a techniky jištění ve skalních terénech“.

Rok 2010

- Vydání výukového DVD – Základy lanové techniky (Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč).

Rok 2011

- Vydání pokynu generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR č. 46/2011, kterým se stanoví zásady zřizování, odborná příprava a vybavení lezeckých družstev a lezeckých skupin pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou (de facto se jednalo o novelizaci Pokynu GŘ HZS ČR a NMV č. 18/2006).
- Zahájení činnosti Lektorského sboru HZS ČR pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou.
- Stanoven rozsah odborné přípravy:
 - Základní odborná příprava hasičů – lezců 80 hodin.
 - Pravidelná odborná příprava hasičů – lezců 120 hodin + 24 hodin ročně pro lezecké družstvo, resp. 80 hodin + 24 hodin ročně pro lezeckou skupinu.
 - Základní odborná příprava hasičů – instruktorů 80 hodin.
 - Pravidelná odborná příprava hasičů – instruktorů rozdělena do dvouletých období na 24 hodin ročně formou kurzu v pověřeném vzdělávacím zařízení a 24 hodin ročně pod vedením hlavního instruktora, 1 x 5 let formou přezkoušení organizovaném pověřeným vzdělávacím zařízením.
 - Odborná příprava hasičů – instruktorů vzdělávacích zařízení 24 hodin ročně formou kurzu v pověřeném vzdělávacím zařízení.

Rok 2012

- Změna systému odborné přípravy osob pověřených péčí o prostředky pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou
 - Do konce roku 2011 formou školení u výrobce za úhradu, od roku 2012 formou kurzu v pověřeném vzdělávacím zařízení.
 - Pravidelná odborná příprava probíhá 1x za 5 let.
 - Základní odborná příprava dle potřeb HZS krajů.

Rok 2013

- Rozšíření odborné přípravy v pověřeném vzdělávacím zařízení o instrukčně metodická zaměstnání „Bezpečný pohyb a záchrana osob v zimním nepřístupném terénu“.
- V rámci pokynu generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR č. 57/2013 kterým se stanoví základní zaměření pravidelné odborné přípravy jednotek požární ochrany a příslušníků HZS ČR byl pro jednotky SDH obcí určen rozsah odborné přípravy v oblasti činností VVH na 16 hodin ročně.

3. Aktuální problémy v oblasti činností VVH

Na základě vyhodnocení činnosti VVH prováděné jednotkami PO a zkušeností s vývojem této problematiky za období 2002 – 2014 je možné specifikovat následující aktuální problémy v oblasti činností VVH:

- a) Nedostatečná úroveň pravidelné odborné přípravy příslušníků HZS ČR a členů JSDH obcí zařazených na pozici hasič v oblasti základních činností VVH (základy lanové techniky, sebejištění a pracovní polohování, slanění, sebezáchrana slaněním, jištění další osoby apod.). Značné množství jednodušších zásahů ve výšce a nad volnou hloubkou je prováděno jednotkami PO bez účasti lezeckých skupin nebo lezeckých družstev. Činnost těchto jednotek v některých případech překračuje rozsah dovedností daný Cvičebním řádem jednotek PO, což zvyšuje riziko úrazu při této činnosti. V rámci odborné přípravy 16 hodin/rok nejsou zohledňována specifika zásahů daná měnícími se klimatickými podmínkami – větrné smrště, sněhové kalamity, povodně (např. činnost VVH na střeších budov).
- b) Pro potřeby jednotek SDH obcí není vyřešena problematika školení osob pověřených péčí o prostředky pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou.
- c) Nejsou vytvořeny osnovy pro základní a pravidelnou přípravu osob pověřených péčí o prostředky pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou.
- d) Není doposud realizována 3. etapa výstavby lezeckého trenažéru v pověřeném vzdělávacím zařízení ve Velkém Poříčí – multifunkční vertikální hala.
- e) Vybavení prostředky pro práci VVH v rámci HZS ČR není unifikováno a v některých ohledech lokálně zaostává za moderními trendy v oblasti činností VVH. Některé prostředky ve vybavení lezeckých skupin nebo družstev nejsou využívány (speciální prostředky pro vytahování a spouštění) naopak některé společné vybavení je častěji využíváno jako individuální (prostředky pro výstup po laně, čelové svítily apod.).
- f) V rámci HZS ČR není sjednocena úroveň provádění základní odborné přípravy lezců realizovaná u HZS krajů (nejednotné vedené odborné přípravy ze strany instruktorů).
- g) Rozsah základní odborné přípravy hasičů – instruktorů (80 hodin formou kurzu) se jeví jako nedostatečný s ohledem na nutnost proškolení velkého objemu praktických a teoretických témat zahrnutých v náplni kurzu.
- h) Není definována četnost a rozsah odborné přípravy hlavních instruktorů a členů lektorského sboru.
- i) Není vytvořen metodický materiál, použitelný ke školení hasičů v oblasti provádění uživatelské kontroly zejména před použitím a po použití u definovaných prostředků VVH.
- j) Metodický materiál pro činnost hasičů – lezců („Práce ve výšce a nad volnou hloubkou v podmínkách požární ochrany 2003“, resp. „Bezpečnost a ochrana zdraví při práci a zásahové činnosti ve výškách a nad volnou hloubkou“) se jeví jako zastaralý a plně neakceptuje moderní trendy v oblasti činností VVH.

- k) Nedostatečné personální obsazení pověřeného vzdělávacího zařízení neumožňuje plně využít plánovaný potenciál tohoto zařízení.

4. Návrh řešení problémů definovaných v bodě 3.

- a) Novelizovat Pokyn generálního ředitele HZS ČR č. 46/2011, rozšířit zaměření pokynu na všechny úrovně vyškolení hasičů a všechny kategorie jednotek PO, zejména:

- V souladu s „normami znalostí“ definovat profily jednotlivých úrovní hasičů a přiřadit rozsah činností, včetně doporučených metodických materiálů.
- Zahrnout do pokynu problematiku školení osob pověřených péčí o prostředky VVH.
- Definovat četnost a rozsah provádění odborné přípravy hlavních instruktorů a lektorského sboru.
- Optimalizovat osobní vybavení hasiče – lezce a vybavení lezecké skupiny (družstva).

Termín: 2. pol. 2015

Garant: MV-GŘ HZSČR ve spolupráci se sborem hlavních instruktorů

- b) S cílem zvýšení úrovně vyškolení příslušníků HZS ČR a členů JSDH obcí zařazených na pozici hasič:

- Vytvořit osnovy instrukčně metodického zaměstnání „Vedení pravidelné odborné přípravy základních činností VVH v rámci jednotek PO pro kategorie jednotek JPO I a IV, resp. JPO II, III, V a VI.

Termín: 2016, v návaznosti na bod 4. písm. a)

Garant: MV-GŘ HZSČR ve spolupráci s pověřeným vzdělávacím zařízením

- c) Realizovat výstavbu 3. etapy lezeckého trenažéru v pověřeném vzdělávacím zařízení ve Velkém Poříčí – multifunkční vertikální haly se zaměřením na výcvik všech úrovní hasičů a zohledněním specifík zásahů na střeších budov, případně vybavit pověřené vzdělávací zařízení technikou určenou pro tento typ zásahů (AŽ, AP).

Termín: 2016 +

Garant: HZS Královéhradeckého kraje, MV-GŘ HZSČR

- d) Zahájit v pověřeném vzdělávacím zařízení realizaci instrukčně metodického zaměstnání pro „garanty odborné přípravy“.

Termín: v závislosti na realizaci bodu 4. písm. c)

Garant: pověřené vzdělávací zařízení

- e) V souvislosti s rozšířením činnosti pověřeného vzdělávacího zařízení navýšit počet lektorů tohoto zařízení na 3 lektory + 1 pracovník pro administrativu a údržbu.

Termín: v závislosti na realizaci bodu 4. písm. c) a 4. písm. d)

Garant: HZS Královéhradeckého kraje

- f) Pravidelnou a základní odbornou přípravu hasičů – instruktorů prováděnou v pověřeném vzdělávacím zařízení obsahově zaměřit na sjednocení úrovně provádění základní odborné přípravy lezců realizované u HZS krajů.

Termín: období 2016 až 2017

Garant: pověřené vzdělávací zařízení ve Velkém Poříčí

- g) Vytvořit osnovy pro základní a pravidelnou přípravu osob pověřených péčí o prostředky pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou pro kategorie JPO I a IV, resp. JPO II, III, V a VI.

Termín: 2. pol. 2015

Garant: MV-GŘ HZSČR ve spolupráci s pověřeným vzdělávacím zařízením

- h) Novelizovat osnovy kurzu základní odborné přípravy hasičů – instruktorů s cílem změny časové dotace kurzu na 120 hodin.

Termín: 2. pol. 2015

Garant: MV-GŘ HZSČR ve spolupráci s pověřeným vzdělávacím zařízením

- i) Vytvořit metodický materiál použitelný ke školení hasičů v oblasti provádění uživatelské kontroly u definovaných prostředků VVH formou metodického listu Cvičebního řádu – technický výcvik (kapitola VÝŠ).

Termín: 2. pol. 2015

Garant: MV-GŘ HZSČR ve spolupráci se sborem hlavních instruktorů

- j) Novelizovat metodický materiál pro činnost hasičů – lezců formou vydávání konspektů odborné přípravy.

Termín: průběžně, zahájení 1. pol. 2015

Garant: MV-GŘ HZSČR ve spolupráci se sborem hlavních instruktorů

- k) Zajistit implementaci změn vyplývajících z Koncepce 2025 do aktualizovaných znění dotčených předpisů (např. Řád TS).

Termín: průběžně

Garant: MV-GŘ HZSČR